

НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ З ВETERАНАМИ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ НА РІВНІ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ

Булат Олена Юрїївна, здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти, ДВНЗ «Приазовський державний технічний університет», м. Дніпро

У статті досліджено нормативно-правові засади соціальної роботи з ветеранами Збройних Сил України на рівні територіальної громади. Зосереджено увагу на тому, що ефективна соціальна робота з ветеранами вимагає дотримання етичних та професійних стандартів, що регулюються нормативно-правовими актами на міжнародному, національному, регіональному та локальному рівнях. Встановлено, що правове регулювання соціальної роботи є основою для забезпечення законності та високої якості надання соціальних послуг ветеранам та їхнім сім'ям. Визначено важливість дотримання міжнародних конвенцій, таких як Конвенція ООН про права осіб з інвалідністю, а також національних законодавчих актів, включаючи Закон України «Про соціальні послуги» та Закон України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту». Окреслено ключові завдання соціальної роботи, зокрема підтримка ветеранів у процесі їхньої реінтеграції в громади. Визначено, що після завершення бойових дій ветерани повертаються до своїх громад і звертаються за соціальними послугами саме на рівні місцевих органів влади, що вимагає різнобічної підготовки громад до надання цих послуг. Виокремлено проблеми, пов'язані з низьким рівнем зацікавленості ветеранів у певних пільгах, і сформульовано необхідність переходу від надання пільг до послуг у системі державної підтримки. Розкрито правові аспекти забезпечення індивідуальних підходів до соціальної адаптації ветеранів, а також запровадження інституту помічника ветерана для супроводу та реінтеграції ветеранів у громади.

Ключові слова: ветерани збройних сил, територіальна громада, соціальна робота, нормативно-правове регулювання.

Bulat O. Normative and legal principles of social work with veterans of the armed forces of Ukraine at the level of the territorial community

The article explores the regulatory framework for social work with veterans of the Armed Forces of Ukraine at the level of territorial communities. The focus is on the fact that effective social work with veterans requires adherence to ethical and professional standards governed by regulatory acts at the international, national, regional, and local levels. It has been established that the legal regulation of social work is fundamental to ensuring the legality and high quality of social services provided to veterans and their families. The importance of adhering to international conventions, such as the UN Convention on the Rights of Persons with Disabilities, as well as national legislative acts, including the Law of Ukraine «On Social

Services» and the Law of Ukraine «On the Status of War Veterans, Guarantees of Their Social Protection», has been emphasized. Key tasks of social work have been outlined, particularly the support of veterans during their reintegration into communities. It has been analyzed that after the end of hostilities, veterans return to their communities and seek social services primarily from local authorities, which requires comprehensive community preparedness to provide these services. The issues related to the low level of veterans' interest in certain benefits have been highlighted, and the need to shift from providing benefits to offering services within the state support system has been formulated. The legal aspects of ensuring individualized approaches to veterans' social adaptation, as well as the introduction of the veteran assistant institution to accompany and reintegrate veterans into communities, have been revealed.

Key words: *veterans of the armed forces, territorial community, social work, normative legal regulation, laws.*

Постановка проблеми. У 2014 році Україна зіткнулася з російською агресією в Криму, анексією півострова та початком збройного протистояння на Донбасі. Саме тоді розпочалася Антитерористична операція (АТО), в рамках якої українські військові чинили збройний опір російським військам та проросійським бойовикам на сході країни. Ці події мали значний вплив на українське суспільство, політичну та економічну ситуацію в державі. Відтоді Україна перебуває у стані війни, а багато військових Збройних сил України (далі – ЗСУ) отримали бойовий досвід та стали ветеранами.

Повномасштабне вторгнення росії в Україну 24 лютого 2022 року призвело до активізації бойових дій та мобілізації значної кількості військовослужбовців, що суттєво вплинуло на сферу соціального захисту ветеранів. Кількість осіб, які отримали право на статус ветерана, значно зросла, а багато людей, які вже мали цей статус, знову повернулися на військову службу. Така подвійна природа правового статусу Захисників стала новою особливістю, яку необхідно враховувати у соціальній роботі з ветеранами ЗСУ.

Станом на 1 липня 2022 р. в Україні кількість ветеранів лише російсько-української війни налічувала 438 834 осіб [6]. Через 2 роки – у липні 2024 року їх кількість вже нараховувала 1300 000 осіб [2]. За прогнозами Міністерства у справах ветеранів України, після завершення війни кількість ветеранів зросте

до 4-5 мільйонів осіб [13]. Відповідно, перед територіальними громадами постане потреба в їхній соціальній адаптації. Ветерани, що повертаються з фронту додому, потребують психологічної реабілітації, медичної допомоги, соціальної підтримки та професійної інтеграції. Відповідно до даних онлайн опитування, проведеного Українським ветеранським фондом, найчастіше ветеранів ЗСУ турбують житлова проблема, питання забезпечення родини, потреба в інформаційній, юридичній, психологічній та медичній підтримці [6]. Це вимагає активізації діяльності щодо організації надання якісних соціальних послуг для ветеранів на рівні територіальної громади, а отже створення відповідної нормативно-правової бази для здійснення соціальної роботи з ветеранами.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. З огляду на ситуацію в Україні питання соціального захисту ветеранів ЗСУ сьогодні активно досліджується науковцями. Вивчається досвід надання соціальних послуг цієї категорії клієнтів (Ю. Сачук), з'ясовуються можливості соціальної роботи щодо ветеранів (О. Тищенко), досліджуються правові засади соціального захисту учасників бойових дій в Україні (К. Спицька). Водночас питання щодо нормативно-правових засад соціальної роботи з ветеранами ЗСУ на рівні територіальної громади є недостатньо висвітленим.

Мета дослідження полягає в з'ясуванні стану нормативно-правового регулювання соціальної роботи з ветеранами збройних сил України на рівні територіальної громади.

Виклад основного матеріалу дослідження. Нормативно-правові засади соціальної роботи слугують важливим керівництвом для соціальних працівників, допомагаючи їм забезпечувати та захищати права клієнтів у процесі надання соціальних послуг. Вони встановлюють чіткі рамки для діяльності соціальних служб, визначають етичні та професійні стандарти, що спрямовані на підтримку соціальної справедливості та дотримання прав кожної особи.

Знання та глибоке розуміння нормативно-правових актів, що регулюють соціальну роботу, а також неухильне їх дотримання в щоденній професійній практиці дозволяє соціальним працівникам діяти в межах правового поля, забезпечує законність рішень і дій та гарантує, що їхня діяльність відповідає високим стандартам професійної етики та захисту прав людини.

У статті 46 Конституції України гарантується право на соціальний захист, яке охоплює право на підтримку громадян у випадках повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від них причин, а також у старості та в інших ситуаціях, передбачених законодавством [5]. Система соціального захисту складається з двох ключових елементів: перший охоплює пільги, виплати та інші форми матеріальної підтримки, а другий стосується надання соціальних послуг. Як зазначає О. Тищенко основні засади соціальної роботи підкреслюють особливу важливість цього напрямку діяльності суспільних інститутів, які спрямовані на виконання функцій соціального захисту. В умовах сьогодення характерною рисою соціальної роботи як професії є її універсальність, оскільки вона поєднує в собі змістові та методологічні елементи суміжних галузей, таких як педагогіка, соціологія, психологія тощо. Одночасно соціальна робота є ключовим елементом у реалізації соціальної політики держави, забезпечуючи її ефективність та впровадження в життя [15, с. 102].

Одним із ключових механізмів державного регулювання вітчизняної системи соціальної роботи є нормативно-правовий, який має суттєвий вплив на ефективність інших механізмів, таких як організаційний і ресурсний (фінансовий, кадровий, соціальний, інформаційний). Всі ці механізми безумовно взаємопов'язані і впливають на виконання їхніх функцій.

Ще в 2013 році дослідник О. Тищенко відзначав відсутність належного регулювання соціальної роботи в Україні [15, с. 97]. З того часу нормативно-правове забезпечення соціальної роботи пройшло суттєвий шлях змін. Зазначимо, що соціальна робота є професійною діяльністю, спрямованою на підтримку вразливих верств населення, а соціальні послуги виступають

інструментом реалізації цієї діяльності. В 2019 р. було прийнято базовий в цій сфері закон України «Про соціальні послуги» [10], який врегульовує питання надання соціальних послуг та інші аспекти соціальної роботи. В цьому ж законі визначені не тільки базові соціальні послуги, а й отримувачі соціальних послуг: «особи/сім'ї, які належать до вразливих груп населення та/або перебувають у складних життєвих обставинах, яким надаються соціальні послуги» [10]. Це визначення пов'язане з іншим – вразливими групами населення, під якими в законі розуміються «особи/сім'ї, які мають найвищий ризик потрапляння у складні життєві обставини через вплив несприятливих зовнішніх та/або внутрішніх чинників» [10]. Складними ж життєвими обставинами є ситуації, в яких людина або родина опиняються під впливом зовнішніх або внутрішніх факторів, що значно ускладнюють їхнє життя і потребують додаткової допомоги та підтримки для подолання труднощів [10]. Тобто в законі не визначено конкретний перелік отримувачів соціальних послуг, але встановлено перелік обставин, які можуть зумовити настання складних життєвих обставин для кожної людини. В законі є відсилка на положення про те, що соціальні послуги надаються особам, яким завдано шкоди збройним конфліктом. Серед таких осіб окремо слід виділити ветеранів ЗСУ та членів їх сімей.

Значна кількість ветеранів та широкий спектр проблем їх життєдіяльності обумовлюють необхідність приділення більш пильної уваги нормативно-правовим засадам соціальної роботи з цієї категорією осіб на рівні територіальної громади. Повномасштабне вторгнення росії також загострило існуючі проблеми соціального захисту ветеранів, зокрема декларативність окремих гарантій і низький інтерес ветеранів до наданих пільг, таких як позачергове обслуговування у комунальних підприємствах або встановлення в помешканні стаціонарного телефона. Новим викликом для системи стане задоволення індивідуальних потреб більшої кількості ветеранів, перехід від пільг до послуг у державній підтримці та забезпечення належного фінансування для уникнення декларативності в підтримці ветеранів [12].

Варто звернути увагу на той факт, що соціальна робота з ветеранами ЗСУ та членами їх сімей регулюється низкою нормативно-правових актів, які регламентують як надання соціальних послуг, так і визначають правовий статус ветерана ЗСУ.

Науковці, аналізуючи систему нормативно-правового регулювання соціальної роботи з ветеранами ЗСУ, виокремлюють в ній різну кількість рівнів. Проте найчастіше виділяють чотири рівні нормативно-правового регулювання (див. табл. 1) [14].

На міжнародному рівні соціальна робота з ветеранами регламентується як загальними конвенціями та деклараціями (Загальна декларація прав людини, Міжнародний пакт про громадські і політичні права, Міжнародний пакт про економічні, соціальні та культурні права, Факультативний протокол до міжнародного пакту про громадянські і політичні права, Конвенція про захист прав людини й основних свобод), так і в більш спеціалізованих, таких як Конвенція ООН про права осіб з інвалідністю, Комплексний стандарт роззброєння, демобілізації та реінтеграції ООН та інші.

Основу соціальної роботи з ветеранами ЗСУ в Україні формують два нормативно-правові акти: Закон України «Про соціальні послуги» [10] та Закон України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» [11]. Згідно з ст. 4-5 цього закону ветеранами війни є особи, які брали участь у бойових діях та захисті Батьківщини. До цієї категорії належать учасники бойових дій, особи з інвалідністю внаслідок війни та учасники війни. Учасники бойових дій – це особи, які виконували бойові завдання із захисту Батьківщини у складі військових підрозділів, з'єднань та об'єднань всіх видів і родів військ Збройних Сил України, а також брали участь у таких діях як у воєнний, так і в мирний час.

Таблиця 1

Рівні нормативно-правового регулювання соціальної роботи з ветеранами ЗСУ та членами їх сімей

Рівень	Опис нормативно-правового регулювання	Що врегульовується
Міжнародний	Міжнародні договори та конвенції, ратифіковані Україною, міжнародні стандарти захисту прав людини та ветеранів, рекомендації міжнародних організацій щодо соціальної адаптації ветеранів.	Захист прав ветеранів на міжнародному рівні, обов'язки держави щодо соціальної підтримки, участь у міжнародних програмах реабілітації та адаптації.
Національний	Закони України, нормативно-правові акти, які визначають порядок надання соціальних послуг ветеранам, державні програми соціальної підтримки ветеранів.	Права ветеранів на отримання соціальних послуг, виплати, медична допомога, психологічна реабілітація, трудова реінтеграція.
Регіональний	Рішення обласних та районних адміністрацій щодо реалізації державної політики у сфері соціального захисту ветеранів, регіональні програми підтримки, контроль за наданням послуг та фінансуванням на місцях.	Реалізація національних програм на місцевому рівні, фінансування соціальних послуг для ветеранів, контроль за якістю та доступністю цих послуг.
Локальний (грумада або установа)	Місцеві програми соціальної підтримки ветеранів, розроблені територіальними громадами або установами, які передбачають індивідуальні плани реабілітації, соціальні послуги, адаптаційні програми та співпрацю з соціальними працівниками на рівні громади.	Підтримка ветеранів на рівні громади, надання конкретних соціальних послуг, індивідуальні плани реабілітації, місцеві ініціативи з інтеграції ветеранів.

До ветеранів ЗСУ також відносяться учасники війни, тобто військовослужбовці, які під час Другої світової війни проходили службу у Збройних Силах колишнього СРСР, та військовослужбовці, які захищали Україну під час АТО чи повномасштабної агресії росії на території України, а також інші особи, визначені Законом [11].

Варто відзначити, що за деякими оцінками процес надання пільг та гарантій ветеранам війни регулюється 156 нормативно-правовими актами, однак деякі з них не мають чітких механізмів реалізації та не використовуються, що обмежує права і соціальний захист ветеранів. Крім того, дублюючі нормативно-правові акти створюють більше плутанини, ніж ефективно сприяють досягненню результату. Тому нині проводиться реформа

законодавства в цій сфері з метою упорядкування питань соціального захисту ветеранів ЗСУ.

Національний рівень нормативно-правового регулювання соціальної роботи з ветеранами ЗСУ підкріплюється Постановами Кабінету Міністрів України. Так, наприклад, в Постанові «Про організацію надання соціальних послуг» від 01 червня 2020 року №587 визначається механізм виявлення осіб та їхніх сімей (у т.ч. ветеранів ЗСУ), які перебувають у складних життєвих обставинах або мають високий ризик потрапити в такі ситуації, а також організацію надання їм соціальних послуг відповідно до їхніх індивідуальних потреб. В постанові фіксується, що організація надання соціальних послуг ветеранам ЗСУ здійснюється у спеціалізованих службах підтримки згідно зі стандартами надання соціальних послуг для таких осіб [8]. Постановами також може бути врегульовано надання окремих соціальних послуг ветеранам ЗСУ. Так, наприклад, в постанові Кабінету Міністрів України від 29 листопада 2022 року №1338 «Деякі питання надання психологічної допомоги ветеранам війни, членам їх сімей та деяким іншим категоріям осіб» врегульовано Порядок та умови надання психологічної допомоги ветеранам війни, членам їх сімей та деяким іншим категоріям осіб [4].

Особливо важливим є врегулювання Постановою Кабінету Міністрів України від 02 серпня 2024 року №881 «Деякі питання забезпечення інституту помічника ветерана в системі переходу від військової служби до цивільного життя» питань, пов'язаних з запровадженням інституту помічника ветерана [3]. Прийнятий нею «Порядок забезпечення інституту помічника ветерана в системі переходу від військової служби до цивільного життя» визначає механізм впровадження інституту помічника ветерана в системі переходу від військової служби до цивільного життя. Цей інститут функціонує для забезпечення супроводу ветеранів війни та демобілізованих осіб фахівцями, які надають підтримку ветеранам, особам з особливими заслугами перед Батьківщиною, постраждалим учасникам Революції Гідності, членам їхніх родин, а також сім'ям загиблих (померлих) Захисників і Захисниць України та

інших демобілізованих осіб. Фахівці із супроводу сприяють реадaptaції та реінтеграції цих осіб у територіальних громадах [3].

Окрім того, на національному рівні здійснюється й розробка та впровадження стандартів соціальних послуг. Так, Міністерством соціальної політики України розроблено та впроваджено Державний стандарт соціальної послуги соціальної адаптації ветеранів війни та членів їхніх сімей, який визначає зміст, обсяг, умови та порядок надання соціальної послуги з адаптації ветеранів війни та їхніх сімей, а також показники якості для надавачів цієї послуги незалежно від форми власності [7].

Регіональний рівень нормативно-правового регулювання надання соціальних послуг ветеранам найчастіше представлений різноманітними регіональними програмами соціальної підтримки ветеранів. Так, типовим прикладом такої програми є Регіональна програма соціальної підтримки ветеранів війни, військовослужбовців та членів їх сімей на 2023 – 2024 роки [9].

Метою подібних програм є виконання комплексу взаємопов'язаних завдань і заходів, спрямованих на вирішення ключових проблем у сфері соціального захисту військовослужбовців під час воєнного стану, ветеранів війни, а також сімей загиблих (померлих або зниклих безвісти за особливих обставин) Захисників і Захисниць України. Подібні програми передбачають підтримку їхнього морально-психологічного стану, підвищення ефективності співпраці між місцевими органами влади, органами самоврядування, громадськими об'єднаннями та іншими юридичними особами, а також створення в суспільстві атмосфери співчуття, підтримки та поваги до сімей загиблих. Переважна більшість заходів в таких програмах націлені на матеріальна забезпечення ветеранів та членів їх сімей. Водночас в окремих випадках увага приділяється:

- організації заходів взяття на облік ветеранів ЗСУ;
- проведенню реабілітаційних заходів;
- створення пунктів надання психологічної допомоги;

- утворення центрів підтримки ветеранів;
- культурно-мистецькими акціями для ветеранів;
- відвідування фахівцями з соціальної роботи сімей ветеранів;
- запровадження гарячої телефонної лінії тощо.

Варто відзначити, що регіональний та локальний рівень дуже часто переплітаються, оскільки регіональний рівень обмежується не тільки обласними програмами, а й регіональними програмами на рівні об'єднаних територіальних громад, які включають значну кількість місцевих рад (територіальних громад).

Слід зазначити, що територіальні громади відрізняються одна від одної за рівнем підготовленості та спроможності надавати якісні послуги ветеранам (досвід надання таких послуг, наявність кваліфікованих фахівців та потрібної інфраструктури, фінансові можливості тощо). Також громади відрізняються і за рівнем співпраці з іншими громадами, національними та міжнародними організаціями, ступенем розвитку партнерських мереж. Тому одним з ключових аспектів обговорення проблеми впровадження соціальних послуг для ветеранів ЗСУ є усвідомлення того, що після завершення бойових дій вони повертатимуться до своїх громад, а отже повинні отримувати соціальні послуги саме там. Тим більше, що згідно ЗУ «Про соціальні послуги» надання базових соціальних послуг здійснюється саме на рівні територіальних громад [10]. Саме тому останнім рівнем нормативно-правового регулювання є локальний – тобто рівень територіальних громад.

Важливим для нормативно-правового регулювання надання соціальних послуг ветеранам ЗСУ та їх сімей на цьому рівні є відповідні положення про установи, які є надавачами соціальних послуг, їх структурні підрозділи, посадові інструкції фахівців з соціальної роботи тощо.

Надання соціальних послуг на рівні територіальної громади здійснюється за із застосуванням методу ведення випадку. Ведення випадку має бути певним чином задокументовано. Так, відповідно до п. 1 ст. 18 Закону України «Про соціальні послуги» така документація має стосуватися оцінювання

потреб ветеранів ЗСУ та членів їх сімей, розробленого індивідуального плану, договору про надання соціальної послуги тощо [10]. Державним стандартом соціальної послуги соціальної адаптації ветеранів та членів їхніх сімей передбачено спеціальні форми оцінювання індивідуальних потреб ветеранів для отримання послуги соціальної адаптації, індивідуальний план надання цієї послуги, форма для підсумкового моніторингу виконання індивідуального плану тощо [7]. Відповідно до «Порядку впровадження інституту помічника ветерана в системі переходу від військової служби до цивільного життя» передбачено форму заяви ветерана про здійснення заходів з підтримки.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Нормативно-правові засади соціальної роботи з ветеранами Збройних Сил України на рівні територіальних громад є фундаментальним елементом забезпечення належної підтримки цих осіб та їхніх сімей після їхнього повернення до цивільного життя. Ці засади формуються на основі національних законодавчих актів, міжнародних зобов'язань та локальних програм, які визначають основні принципи надання соціальних послуг ветеранам. На рівні територіальних громад реалізується велика частина соціальних послуг, що включає підтримку морально-психологічного стану ветеранів, їхню реадаптацію, надання інформаційної, юридичної та медичної допомоги. Одним із ключових викликів є різний рівень підготовленості громад до прийняття ветеранів, адже деякі з них мають кращу фінансову спроможність та досвід, тоді як інші стикаються зі значними обмеженнями. Це обумовлює необхідність запровадження стандартизованих підходів на місцевому рівні, зокрема через інститути помічників ветерана, впровадження індивідуальних планів реабілітації та реінтеграції, а також ведення випадків для надання адресної допомоги. Подальші дослідження можуть бути спрямовані на аналіз соціальних послуг, які надаються ветеранам та членам їх сімей на рівні територіальних громад.

ЛІТЕРАТУРА

1. Аналіз системи соціального захисту ветеранів та військовослужбовців.
URL:<https://legal100.org.ua/wp-content/uploads/2022/08/2022-Bila-kniga.pdf>
(Дата звернення 11.10.2024).

2. В Україні 1 мільйон 300 тисяч ветеранів: як їх підтримують. URL: <https://suspilne.media/798951-v-ukraini-1-miljon-300-tisac-veteraniv-ak-ih-pidtrimuut/> (Дата звернення 13.10.2024).

3. Деякі питання забезпечення інституту помічника ветерана в системі переходу від військової служби до цивільного життя: Постанова Кабінету Міністрів України від 02.08.2024 р. № 881. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/deiaki-pytannia-zabezpechennia-instytutu-pomichnyka-veterana-v-systemi-perekhodu-vid-viiskovoi-s88120824> (Дата звернення 11.10.2024).

4. Деякі питання надання психологічної допомоги ветеранам війни, членам їх сімей та деяким іншим категоріям осіб: Постанова Кабінету Міністрів України від 29.11.2022 р. №1338. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1338-2022-%D0%BF#Text> (Дата звернення 11.10.2024).

5. Конституція України від 28.06.1996 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (Дата звернення 11.10.2024).

6. Портрет ветерана російсько-української війни 2014 – 2022 рр. URL: https://veteranfund.com.ua/analytics/portret_veterana (Дата звернення 12.10.2024).

7. Про затвердження Державного стандарту соціальної послуги соціальної адаптації ветеранів війни та членів їхніх сімей та внесення зміни до Класифікатора соціальних послуг: Наказ Міністерства соціальної політики України від 11.04.2024 р. №175-Н. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0828-24#Text> (Дата звернення 11.10.2024).

8. Про організацію надання соціальних послуг: Постанова Кабінету Міністрів України від 01.06.2020 р. №587. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/587-2020-%D0%BF#Text> (Дата звернення

11.10.2024).

9. Про Регіональну програму соціальної підтримки ветеранів війни, військовослужбовців та членів їх сімей на 2023 – 2024 роки. URL: <https://bogdanska-gromada.gov.ua/pro-regionalnu-programu-socialnoi-pidtrimki-veteraniv-vijni-vijskovosluzhbovciv-ta-chleniv-ih-simej-na-2023-%E2%80%93-2024-roki-11-06-42-22-09-2023/> (Дата звернення 13.10.2024).

10. Про соціальні послуги: Закон України від 17.01.2019 р. №2671-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19#Text> (Дата звернення 11.10.2024).

11. Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту: Закон України від 22.10.1993 р. №3551-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3551-12#Text> (Дата звернення 11.10.2024).

12. Сачук Ю. Соціальні політики щодо ветеранів, людей з інвалідністю та пенсіонерів. URL: <https://uareforms.org/pages/new-page-657> (Дата звернення 13.10.2024).

13. Соціальні послуги для ветеранів та ветеранок у громадах: виклики та потреби. URL: https://www.pryncyp.com/wp-content/uploads/2024/01/soczposluga_pdf.pdf (Дата звернення 11.10.2024).

14. Спицька К. Правові засади соціального захисту учасників бойових дій в Україні. *Юридичний вісник*. 2022. № 2. С. 171-181.

15. Тищенко О. В. Сутність соціальної роботи як складової соціального забезпечення. *Юридичний вісник*. 2013. № 3. С. 97-102.

REFERENCES

1. Analiz systemy sotsialnoho zakhystu veteraniv ta viiskovosluzhbovtsiv [Analysis of the system of social protection of veterans and military personnel]. Retrieved from: <https://legal100.org.ua/wp-content/uploads/2022/08/2022-Bilakniga.pdf> [in Ukrainian].

2. V Ukraini 1 milion 300 tysiach veteraniv: yak yikh pidtrymuiut [There are

1,300,000 veterans in Ukraine: how are they supported]. Retrieved from: <https://suspilne.media/798951-v-ukraini-1-miljon-300-tisac-veteraniv-ak-ih-pidtrimuut/> [in Ukrainian].

3. Deiaki pytannia zabezpechennia instytutu pomichnyka veterana v systemi perekhodu vid viiskovoi sluzhby do tsyvilnoho zhyttia [Some issues of providing the veteran's assistant institute in the system of transition from military service to civilian life]: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine №881 (2024, August 2). Retrieved from: <https://www.kmu.gov.ua/npas/deiaki-pytannia-zabezpechennia-instytutu-pomichnyka-veterana-v-systemi-perekhodu-vid-viiskovoi-s88120824> [in Ukrainian].

4. Deiaki pytannia nadannia psykholohichnoi dopomohy veteranam viiny, chlenam yikh simei ta deiakym inshym katehoriiam osib [Some issues of providing psychological assistance to war veterans, their family members and some other categories of persons]: Decree of the Cabinet of Ministers of Ukraine №1338 (2022, November 29). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1338-2022-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].

5. Konstytutsiia Ukrainy [Constitution of Ukraine] (1996, June 28). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> [in Ukrainian].

6. Portret veterana rosiisko-ukrainskoi viiny 2014– 2022 rr. [Portrait of a veteran of the Russian-Ukrainian war 2014–2022]. Retrieved from: https://veteranfund.com.ua/analytics/portret_veterana [in Ukrainian].

7. Pro zatverdzhennia Derzhavnoho standartu sotsialnoi posluhy sotsialnoi adaptatsii veteraniv viiny ta chleniv yikhnikh simei ta vnesennia zminy do Klasyfikatora sotsialnykh posluh [On the approval of the State Standard of Social Services for Social Adaptation of War Veterans and Members of Their Families and Amendments to the Classifier of Social Services]: Order of the Ministry of Social Policy of Ukraine №175-H (2024, April 11). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0828-24#Text> [in Ukrainian].

8. Pro orhanizatsiiu nadannia sotsialnykh posluh [On the organization of the

provision of social services]: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine №587 (2020, June 1). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/587-2020-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].

9. Pro Rehionalnu prohramu sotsialnoi pidtrymky veteraniv viiny, viiskovosluzhbovtsiv ta chleniv yikh simej na 2023 – 2024 roky [About the Regional program of social support for war veterans, servicemen and their family members for 2023-2024]. Retrieved from: <https://bogdanska-gromada.gov.ua/pro-regionalnu-programu-socialnoi-pidtrimki-veteraniv-vijni-vijskovosluzhbovciv-ta-chleniv-ih-simej-na-2023-%E2%80%93-2024-roki-11-06-42-22-09-2023/> [in Ukrainian].

10. Pro sotsialni posluhy [On social services]: Law of Ukraine №2671-VIII (2019, January 17). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19#Text> [in Ukrainian].

11. Pro status veteraniv viiny, harantii yikh sotsialnoho zakhystu [On the status of war veterans, guarantees of their social protection]: Law of Ukraine №3551-XII (1993, October 22). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3551-12#Text> [in Ukrainian].

12. Sachuk, Y. (2023). Sotsialni polityky shchodo veteraniv, liudei z invalidnistiu ta pensioneriv [Social policies regarding veterans, people with disabilities and pensioners]. Retrieved from: <https://uareforms.org/pages/new-page-657> [in Ukrainian].

13. Sotsialni posluhy dlia veteraniv ta veteranok u hromadakh: vyklyky ta potreby (2024) [Social services for veterans in communities: challenges and needs]. Retrieved from: https://www.pryncyp.com/wp-content/uploads/2024/01/soczposluga_pdf.pdf (Data zvernennia 11.10.2024) [in Ukrainian].

14. Spyt'ska, K. (2022). Pravovi zasady sotsialnoho zakhystu uchasnykiv boiovykh dii v Ukraini [Legal principles of social protection of combatants in Ukraine]. *Yurydychnyi visnyk*, 2, 171-181.

15. Tyshchenko, O. V. (2013). Sutnist sotsialnoi roboty yak skladovoi sotsialnoho zabezpechennia [The essence of social work as a component of social security]. *Yurydychnyi visnyk*, 3, 97-102 [in Ukrainian].

